

NGT en vingerspelling

LAAT JE VINGERS SPREKEN...

Het is gebruikelijk dat in cursussen Nederlandse Gebarentaal onder andere vingerspelling wordt onderwezen. Hierbij wordt een handalfabet gebruikt: een code die vergelijkbaar is met morse of braille. Iedere letter in dit alfabet wordt weergegeven door een bepaalde vorm van de hand, soms door een vorm gecombineerd met een beweging (zoals de j en z). Combinaties van handvormen en bewegingen kunnen woorden vormen. Er bestaan verschillende handalfabetten, die zijn gekoppeld aan het alfabet van gesproken talen. Zo heeft het Nederlandse handalfabet precies 26 elementen, terwijl het Duitse er 31 heeft; dit alfabet heeft ook codes voor de letters *ä, ö, ü, ß*

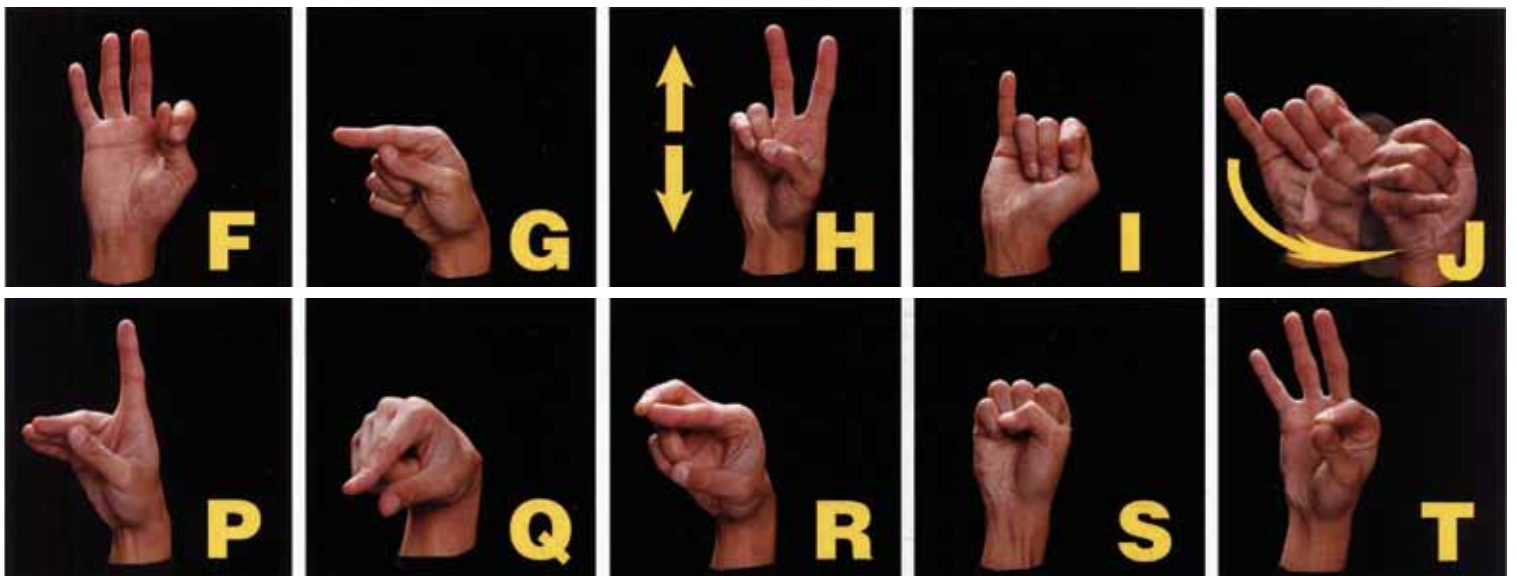
en de combinatie *sch*. Er zijn eenhandige en tweehandige handalfabetten – in Nederland gebruiken we een eenhandig alfabet, terwijl in Engeland twee handen gebruikt worden bij het spellen.

In de communicatie in de NGT wordt soms vingerspelling gebruikt wanneer een gebaarder geen gebaar weet voor een concept dat hij wil uitdrukken of wanneer hij een naam wil spellen. Vanuit die optiek ligt het voor de hand om vingerspelling op te nemen in NGT-lessen. En omdat veel cursisten al in de praktijk communiceren met doven, wordt het vrijwel vanaf het begin behandeld en geoefend. Dit heeft echter ook nadelen, waarbij we hier een moment stilstaan.

In de eerste plaats maakt vingerspelling geen deel uit van de Nederlandse Gebarentaal. De vingerspelling is gebaseerd op het Nederlandse schrift (dat zelf weer is gebaseerd op klanken). Combinaties van elementen uit het handalfabet vormen Nederlandse woorden. Een aantal elementen (zoals de weergave van de letters *d, p* en *r*) komt niet voor in de handvorminventaris van de NGT; sterker, zij voldoen niet aan de vormregels van deze taal.

Ten tweede: het lijkt vrij gemakkelijk om het handalfabet te leren gebruiken omdat de meeste cursisten gealfabetiseerd zijn en alleen maar een nieuwe code voor bekende letters hoeven te leren. Het opstellen van productieve

OF TOCH MAAR LIEVER NIET?

oefeningen is ook gemakkelijk, omdat er voorbeelden te over zijn van geschreven woorden en die ook snel gemaakt kunnen worden. In de praktijk valt het leren vingerspellen echter tegen. Voor een goede beheersing, vooral receptief, is heel veel oefening nodig. Veel dove mensen zijn namelijk opgegroeid met het handalfabet en gebruiken het zo vaardig dat de woorden die zij spellen, bijna niet te volgen zijn voor leerders. (Voor doven is het vaak niet prettig om de traag en vaak fout gespelde woorden van niet-vaardige spellers af te zien.) Daarnaast kost het (aan)leren van NGT-vocabulaire ook erg veel tijd en inspanning. De beperkte tijd van de docent en vooral van

de leerder zou daarom beter besteed kunnen worden aan receptieve en productieve oefening van het vocabulaire van de doeltaal.

Daaraan gekoppeld geldt, op de

derde plaats, dat gebruik van vingerspelling een barrière vormt voor uitbreiding van het NGT-vocabulaire. Algemeen gebruikte strategieën voor uitbreiding van het vocabulaire zijn bijvoorbeeld omschrijving van het bedoelde concept in de doeltaal en gebruikmaking van betekenisgerelateerde woorden (of gebaren). Hierbij is ondersteuning van de gesprekspartner natuurlijk erg belangrijk; deze kan het bedoelde gebaar aanbieden. Dit soort strategieën zal echter minder worden toegepast wanneer een leerder zijn toevlucht kan nemen tot het spellen van het woord in de eigen taal.

Ten slotte. Het is bekend dat horende NGT-leerders grote moeite hebben om het Nederlands 'los te laten'. Iedere taal-leerder moet een overstap maken van denken in de moedertaal naar denken in de doeltaal. Voor NGT-leerders is die stap bijzonder groot. Zo is het lesmateriaal (oefeningen, uitleg) gedeeltelijk in het Nederlands (bij gebrek aan een gebarenschrift). Veel gebaren hebben een mondbeeld dat is afgeleid van het gesproken

Nederlands (bijvoorbeeld: bij het gebaar voor fiets wordt met de mond het woord *fiets* gearticuleerd). Gecombineerd met het gebruik van vingerspelling vormt dit een heel pakket van factoren die er de oorzaak van zijn dat veel leerders niet veel verder komen dan het stadium van een contactvorm tussen Nederlands en NGT (het zogenaamde Nederlands ondersteund met Gebaren of NmG).

Er zijn dus goede redenen om voorzichtig om te gaan met het onderdeel vingerspelling in het NGT-curriculum. Afhankelijk van de doelstellingen van de leerders dienen docenten te overwegen of dit onderdeel wel aangeboden moet worden. In het geval dat nodig is, zou het pas behandeld kunnen worden als de taalverwerving al in een (ver)gevorderd stadium is. In elk geval zou het goed zijn om extra oefenmateriaal te ontwikkelen dat buiten de lessen gebruikt kan worden, zodat er maar weinig kostbare lestijd aan vingerspelling besteed hoeft te worden. ■

Inge Zwitserlood

